

Варшава, 21 липня 2017 р.

Заява Фундації «Відкритий Діалог» щодо руйнування верховенства права в Польщі

Шановні пані та панове!

Ми є аполітичною недержавною організацією. Наша діяльність охоплює регіон пострадянських держав. Нашою діяльністю на міжнародній арені ми намагаємось підтримувати громадських діячів, в тому числі активістів-реформаторів і правозахисників, а також переслідуваних опозиційних політиків та спонсорів опозиції, незалежних журналістів і пов'язаних з ними осіб, які походять з вищезазначеного регіону.

До цього часу ми ніколи офіційно не висловлювались про внутрішню ситуацію в Польщі (і наївно вважали, що нам ніколи й не доведеться); в Польщі, яка зазвичай була взірцем і натхненням для наших східних сусідів та інших пострадянських держав, які прагнуть змін. Поляки неодноразово демонстрували надзвичайну солідарність, а наша країна була безпечним прихистком для політичних біженців.

Борючись зі своїми власними проблемами та обов'язками, в той же час ми не можемо залишатися пасивними перед лицем замаху, що продовжується над верховенством закону і демократії у Польщі. Мова йде не про політику (хоча сьогодні по одну сторону барикад стоять не лише численні громадські організації, але також і опозиційні політики), мова йде і про принципи. І – як би пафосно це не звучало – фундаментальні цінності та майбутнє нашої країни. Майбутнє Польщі як зразка ліберальної західної демократії, як безпечної і стабільної держави-члена ЄС та НАТО.

Тому, з урахуванням обставин, що склалися, ми хотіли б висловити офіційну підтримку громадському рухові, що виступає проти антиконституційних дій уряду ПіС, і наголосити, що ми виступаємо за незалежні суди.

Ми наполегливо закликаємо усіх взяти участь у щоденних акціях і демонстраціях. При цьому вважаємо, що самих лише протестів може бути недостатньо. Проте це не означає, що ми повинні здатися і прийняти незаконне захоплення Верховного Суду і судової системи представниками правлячої партії.

Тому ми пропонуємо вашій увазі наступну статтю і закликаємо до широкої співпраці, аби зупинити процес знищення верховенства закону. У цій статті Бартош Крамек зібрав наш досвід (в тому числі, напевно, найбільш вражаючий досвід української Революції гідності 2013-2014 рр.) і наші роздуми. Можливо, вони будуть цінними під час спротиву. Ми розуміємо, що нас можуть звинуватити в антидержавному радикалізмі, але ми вважаємо, що напад на основи Третьої Речі Посполитої не можна ігнорувати. Це – шлях на Схід (навіть, якщо ми тільки на початку цього шляху), а місце Польщі – на Заході.

Повік Польща не загине!

Нехай держава зупиниться: відключімо владу!

або Як зупинити зазіхання партії «Право і справедливість» (PiS) на верховенство права в Польщі.

Протести є основою соціального спротиву, але не вичерпують набір інструментів, використання яких підвищує ефективність громадянської непокори. Радикальні методи спротиву східноєвропейських країн виправдовуються виключними обставинами в історії Третьої Речі Посполитої. Влада, яка здійснює деструкцію суспільного життя і політичної системи в східному стилі, повинна рахуватися з аналогічною адекватною реакцією суспільства. В цій статті наведені 16 пунктів, що ґрунтуються, в тому числі, на отриманому досвіді в місіях спостереження і підтримки українського Євромайдану.

Я народився в час занепаду ПНР у 1986 році, а це означає, що виховувався вже у вільній Польщі. Я наївно вважав, що історія Польщі завершиться разом з падінням комунізму і вступом до НАТО та ЄС. Протягом останніх років у світлі агресії проти України ми очікували серйозних зовнішніх загроз збоку путінської Росії, проте ніколи – посягання на конституцію і верховенство права зі сторони демократично обраного польського уряду.

Моє покоління переважно хоче спокою, а не політики, – нам є чим займатися і за що перейматися, а зростаюче хвилювання і напругу краще за все передає все більшу популярний в останні дні та години вираз «*дістали*». Від політиків ми очікуємо не революційних змін, а лише ефективного використання фондів ЄС, розвитку інфраструктури і модернізації країни.

Слідування духу часу і вирішення реальних проблем, а не конфліктів через історію та символи. Ми сміялися свого часу над «будівництвом мостів і гарячою водою з крану» Туска, але сьогодні дуже яскраво помітно, що ця концепція ведення політики мала – особливо у нашій реальності – свій глибокий зміст.

Сьогодні ми не можемо залишатися байдужими, хоча багато хто з нас заперечують весь політичний клас як такий. Цинізм, кон'юнктура і опортунізм, одноосібний стиль правління, лідери, що скомпрометували себе, квазіфеодальні відносини і негативний підбір діячів у політичних партіях не є прерогативою одного угруповання. Ми можемо багато в чому звинувачувати попередню владу, проте є рамки, за які не можна виходити. Відповідальність за сьогоднішню кризу лежить на теперішній владі. Аргументи PiS, які ґрунтуються на апелюванні до – навіть якщо фактичної – провини попередників, сьогодні не мають жодного відношення до справи і не є виправданням. Схожим чином комуністична пропаганда шуміла про побиття афроамериканців в США. Всеохопна і постійно підживлювана поляризація суспільства стає нестерпною і загрожує ефективними провокаціями – спалахом неконтрольованої агресії. Смоленська травма, що ніяк не загоїться, зробила нас заручниками хворої психіки і удаваних образ трагікомічного «керівника Польщі». Керівника, котрий хоче повернути хід історії і у XXI столітті стати неоендецьким (від ND – партія польських націоналістів демократів в XIX ст. – прим. пер.) Пілсудським. З цими емоціями, ймовірно, ми будемо боротися ще протягом тривалого часу після того, як уряд PiS стане історією, але пріоритет і вимоги моменту – зупинити посягання на незалежні суди, на фундаментальні основи Третьої Речі Посполитої.

Я ніколи не думав, що мені доведеться брати участь у Польщі у польських протестах (до цього часу Польща та поляки були правозахисниками переслідуваних в Україні, Росії, Казахстані, їх підтримкою та притулком). Польща була моделлю, взірцем для наслідування для пострадянських країн, феноменом в світовому масштабі; унікальним успіхом мирної трансформації від комунізму до демократії і ринкової економіки. Цілі і методи роботи партії ПіС (зокрема характерне створення із парламенту фасадної структури і проштовхуванні під покровом ночі законів) не є чимось новим, але вони характерні для країн пострадянського простору (за виключенням сучасних прибалтійських держав), а в останні роки – також для Угорщини і Туреччини. Про польський феномен і загальний захват на Заході нашою країною я пишу як учасник низки парламентських слухань в країнах ЄС і США; сотень бесід з іноземними політиками, активістами і ЗМІ. Так було ще донедавна. А вже сьогодні наша недовіра до розвитку ситуації в Польщі супроводжується не меншим здивуванням і зростаючим роздратуванням Заходу. Польща не в руїнах – в руїнах наша репутація.

При всій повазі до численних українських друзів та їх реформаторських зусиль – сьогодні ми маємо справу із прогресуючою українізацією польської політики. Але ж навіть Україна, хоч і з великими труднощами, сьогодні йде на Захід і не хоче нічого так сильно, як повноправного членства в ЄС і НАТО. В той же час ідеєю фікс і цільовим етапом шляху, на якому перебуває Польща під владою ПіС, є «суверенна демократія» в стилі Путіна і Ердогана. Хіба це той напрямок, у якому ми прагнемо рухатися? Дозволивши Дуді і ПіС виграти вибори в 2015 році, чи не втратили ми, можливо, кращі 25 років нашої історії і чи не прогавили демократію?

Ні! Ця боротьба лише розпочинається. Влада Качинського не буде тривати вічно, а чим більше помилок він вчинить і чим більше розхитає суспільні настрої, тим швидше вона закінчиться. **Це зовсім не означає, що достатньо просто пасивно чекати розвитку подій; навпаки – ми повинні зробити так, щоб влада відчула наслідки своїх дій на власній шкурі. Ми також повинні зробити так, щоб усе суспільство не могло проігнорувати теперішні події і залишатися байдужим. Тільки протестів і закликів недостатньо, тому необхідно негайно вжити надзвичайних та рішучих дій, спираючись на ідеї громадянської непокори.** Ніхто не хоче Майдану та кровопролиття в Польщі, але ескалація напруги спонукає розглядати майже кожен, навіть дотепер неймовірний сценарій, – і бути до нього готовим. **Водночас у нас має бути абсолютно чітка червона лінія: агресія, насилля і кров.** А для уряду також? Цього ми не знаємо; проте очевидно, що будь-яке застосування сили – як фактор ескалації подальшої напруги – буде не у їхніх інтересах. Сумнівним видається також готовність і лояльність силових структур до влади, яка намагається застосувати насильство проти своїх громадян. Але, безперечно, ми повинні за всяку ціну зберегти мирний характер протестів.

Утримуючись від порівнянь з Майданом (де ми з групою польських парламентарів були присутніми від самого початку), я не можу, – віддаючи велику дань пам'яті жертвам Небесної сотні, – водночас уникнути аналогій. Крім того, ми пам'ятаємо, що український Майдан 2013- 2014 рр. складався загалом із двох фаз, а його перша фаза, так званий Євромайдан, ґрунтувався на позитивній за характером громадянській креативності, яка об'єдналась в рішучий і сильний, але цілком мирний протест проти уряду.

Але це не єдине джерело рушійної сили. Механізмом примусу до співпраці президента і Конгресу в США є призупинення роботи уряду (*government shutdown*), коли неприйняття закону про бюджет призводить до примусових канікул державних службовців, тобто зупиняється функціонування федеральних відомств (за виключенням критично важливих для суспільної безпеки сфер). **Що перешкоджає нам – громадянському суспільству і суверену – відключити владу? І як ми можемо цього домогтися?**

Запропонований список дій є спробою відповісти на питання, що наполегливо повторюється протягом останніх днів: «Що робити? Як боротися? Адже у них більшість, проголосують за все...» До списку увійшли як очевидні, так і повторювані (а також частково реалізовані) час від часу концепції (що є в цьому розумінні також певною спробою їх логічного структурування і синтезу), також список доповнений – на мою думку – новими ідеями та інструментами. При цьому я виходжу із усвідомленого припущення, що надзвичайна ситуація потребує надзвичайних дій і готовності понести можливу відповідальність за участь в акціях спротиву. З відкритим забралом. Нехай нас побачать і порахують.

- 1. По-перше, незважаючи на всі відмінності, необхідна тісна співпраця і координація широкого кола опозиційних і громадських спільнот**, які створять загальну структуру для прийняття ключових рішень і оберуть офіційне представництво. На Майдані такою платформою частково була Рада Майдану і Штаб народного опору. У нас це може бути Демократичний фронт, в межах якого будуть створені відповідні тематичні цільові групи, відповідальні за роботу в цих галузях. Ця вимога не є чимось новим, але принципово визначає роботу інших. Люди повинні знати, хто за що відповідає, в той час як на протестах часто виникають питання, хто організатор або до кого звертатися з цього питання. Певною альтернативою може стати спонтанна і децентралізована робота різних громадських організацій і груп, які будуть дотримуватися цього списку.
- 2. Для ефективності потрібна мобілізація широких суспільних мас, але – перш ніж це станеться – безлічі спільнот, опір яких може паралізувати функціонування держави.** Для цього необхідні переговори опозиції та провідних суспільних діячів зі штабами профспілок (зокрема, з Союзом польських вчителів (ZNP) і представниками бізнесу (Польська рада бізнесу (Polska Rada Biznesu), Business Centre Club, Конфедерація Lewiatan). Наслідки відсутності незалежної судової системи ударяють по усіх. У вчителів є свій додатковий особистий і терміновий інтерес – боротьба з антиреформою системи освіти (і як наслідок – втрата багатьох робочих місць). Дійти згоди може бути непросто, спільноти можуть розділитися, але відсутність спроби історія нам не пробачить.
- 3. Генеральний страйк вчителів, або також – у випадку суддів адміністративних судів та судів загальної юрисдикції, які формально не можуть страйкувати – великомасштабний протест у вигляді перерв у роботі та відмови від виконання службових обов'язків.** Це має викликати серйозне суспільне занепокоєння, яке влада не зможе ігнорувати; це буде вже не боротьбою за суди, це буде боротьбою за Польщу. Звичайно, очікуваний протест суддів вимагає більш глибокого аналізу, щоб не наразити на небезпеку все суспільство. Важливим є його масштабний, але при цьому вибіркового характеру; необхідно буде продовжувати виносити рішення про взяття під варту для ізолювання небезпечних елементів. А що зі страйком студентів і викладачів?
4. Варто розглянути **відкриту і широкомасштабну акцію тимчасової відмови від сплати податків та інших платежів до державної скарбниці** під гаслом, наприклад, «Я не плачу ПіС». Звісно, можна і потрібно продумати це в деталях. Пам'ятаємо, що це тиск – спосіб змусити владу отямитись або у мирний спосіб змінити її.
- 5. Верховний суд у жодному разі не може капітулювати перед правовим насильством.** Навіть у випадку удаваного вступу в силу неконституційних законів вони повинні бути офіційно визнані – з огляду на кричущу суперечність з Конституцією і параліч Конституційного суду – такими, що не мають юридичної сили і тим самим не обов'язковими для виконання. Очікуване рішення Верховного суду по справі Маріуша Камінського та Юлії Пшилембської має бути винесено. Судді не можуть добровільно

віддати будівлю суду партійним висуванцям. Від фізичного насильства суддів може захищати муніципальна поліція і громадяни. **Суди загальної юрисдикції повинні безпосередньо застосовувати Конституцію. Суди мають бути оточені особливою громадською допомогою, символічною і за потреби – матеріальною підтримкою, а також бути забезпеченими постійним чергуванням демонстрантів.**

6. **Соціальний тиск у формі протестів і демонстрацій має бути високим і безперервним.** Наметові містечка або гучні й часті протести можуть виникати і проводитися не тільки біля Сейму і Президентського палацу, але й біля канцелярії прем'єр-міністра, штаб-квартири партії ПівС на вулиці Новоградській і біля будинку Ярослава Качинського. Можливо, ці об'єкти і установи вдасться з часом повністю заблокувати, паралізуючи їх роботу? На Майдані не раз вдавалося ефективно блокувати (за допомогою використання барикад) урядовий квартал у Києві.
7. **Піклування про хорошу організацію, імідж та привабливість місць протесту.** Власне протести мають бути привабливими і похвавленими широкою підтримкою діячів культури, а також свого роду культурною (концерти) і освітньою пропозицією (лекції і зустрічі, присвячені історії парламентаризму, конституції, верховенству закону і т. д.). Громадській службі охорони правопорядку (можливо, за підтримки – у випадку участі місцевих органів влади – муніципальної поліції) слід дбати про порядок і безпеку, з чим має бути пов'язана також заборона паління і споживання алкоголю на території. Також варто уважно спостерігати і уникати будь-яких провокацій шляхом вилучення агресивних і неадекватних осіб. Важливо також організувати роботу медичних пунктів та вивозу сміття, а також пунктів високошвидкісного доступу до Інтернету і вбиралень. Майдан був унікальним місцем також з точки зору культури, атмосфери і – незважаючи ні на що – порядку (за яким стежила добровільна Самооборона), що там панували. Він протягом багатьох днів залишався безпечним місцем. Для підвищення рівня безпеки важлива присутність (захищених імунітетом) опозиційних парламентаріїв або можливість їхнього приїзду у разі необхідності втручання.
8. **Потрібні персональні наслідки для провідних політиків і членів ПівС: їх метою є соціальний остракізм.** Такими методами можуть бути протести під будинками (не дамо Качинському спати, коли він руйнує Польщу!) Або всюдисущі листівки, плакати і білборди, що викривають їхнє лицемірство і комплекси, в тому числі з використанням їхніх власних компрометуючих цитат (у тому числі Качинського про «зрадницькі морди і каналі»), які щодня будуть бачити їхні сім'ї і сусіди. Можливо, перед будинком Качинського в Жолібожі мають висіти величезні плакати зі словами Леха Качинського про необхідність дотримання Конституції і рішень Конституційного суду. Більшість ПівС незначна, а сильний тиск і дискомфорт у повсякденному житті, які відчуватимуть депутати партії, може «зламати» їх, і вони перейдуть на сторону громадян. Майже з самого початку Майдану з Партії регіонів Януковича виходили окремі депутати, а остаточна зміна фронту багатьма з них закріпила перемогу революції.
9. **Обов'язково слід дбати про хороші стосунки з поліцією та іншими силами правопорядку.** Слід дякувати поліції за їх нелегку працю і захист, нагадувати і підкреслювати мирний характер протестів, пропонувати їм воду і гарячі напої, звертаючи при цьому увагу на порядок вірності конституції і закону, а також на необхідність відмовитися від виконання службових наказів, які суперечать їм. У нас немає і ми не хочемо конфлікту з поліцією. Це не спецпідрозділи ЗОМО або «Беркута».

-
10. **Необхідна широкомасштабна просвітницька акція.** Підготовлені волонтери-активісти повинні стояти на станціях метро і на розі кожної великої вулиці з набором відповідних петицій, інформацією про майбутні протести, листівками і брошурами, що пояснюють зміни, які відбуваються, розвіують міфи про нібито декомунізацію судової системи; можливо також з гаджетами, що висміюють *султана Качогля* і *Ліліпутіна* та його поплічників (у сміхові і жартах сила!). Мають поширюватися екземпляри Конституції; також слід організувати інформаційні зустрічі у невеликих населених пунктах. Можуть та мають бути використані кошти з бюджетів політичних партій. Дуже важливо: засоби масової інформацією (в тому числі соціальні мережі) мають у доступній формі пояснювати громадянам причини протестів та викликані ними незручності. На Майдані реалізацією цього стало розміщене на барикаді гасло: «Змінюємо країну, перепрошуємо за незручності».
11. **Не можна відмовлятися від спроб ведення бесід та суперечок з потенційно конструктивною частиною нинішньої правлячої еліти;** зокрема, це могла б бути (хоча надія згасає) фракція Говіна, але також можуть з'явитися окремі депутати та групи, налякані розвитком ситуації. Знову ж таки, більшість ПіС є крихкою, а Кукіз так легко та дешево Качинському не продасться. А їхні торги можуть дати нам час.
12. **Силою Польщі є місцеве самоврядування. Особливу роль мають відіграти органи місцевого самоврядування столичного міста Варшави.** Міська рада має ухвалити рішення про неконституційність дій ПіС та забезпечення широкої підтримки маніфестантів. Муніципальні служби мають захищати місця протестів, підтримувати тих, хто ночує біля Сейму (та, можливо, інших державних будівель) у забезпеченні відповідними гігієнічними засобами, водою, продуктами харчування і т. д. Міста і гміни, що підтримують протест, повинні розглянути питання про приєднання до ймовірних акцій страйку відділів самоврядування. Якщо широкий соціальний протест може відключити державу, то хіба місто не може відключити Сейм і Сенат, міністерство юстиції, канцелярію прем'єр-міністра і президента? Хіба під приводом ремонту у штаб-квартирі ПіС не може згаснути світло? Молодь сьогодні називає це троллінгом, але хіба ми не маємо на нього права у світлі очевидного беззаконня влади?
13. **Юридичні саморегулюючі організації можуть і повинні створити спеціальні цільові групи,** які використовуватимуть усі доступні інструменти цивільного, кримінального і адміністративного права для саботажу незаконних дій уряду і притягнення до відповідальності відповідних осіб (зокрема і чиновників, що виконують протиправні, неконституційні доручення свого керівництва). Слід підтримати тих, хто намагається застосувати філібастер депутатів і сенаторів хоча б у виробництві нескінченної кількості поправок. Також мають бути використані усі важелі тиску, які дає нам міжнародне право. Якщо ми можемо подати до суду на польський уряд у міжнародних судах – зробимо це. **Потенційні жертви переслідувань партією ПіС повинні мати гарантовану безкоштовну юридичну допомогу.**
14. **Європа і світ.** Необхідна тісна співпраця з іншими країнами (в тому числі організація спостережних місій до Польщі, слухань на тему становища в Польщі на форумі Європейського парламенту, Ради Європи, а також в національних парламентах найбільш важливих і зацікавлених нами країн). Польщу повинні відвідувати (і бути в цьому зацікавлені та підтримані організаційно) парламентарії країн ЄС, американські конгресмени, журналісти з усього світу. Президент Качинський, Прем'єр-міністр Шидло, Президент Дуда, маршали Сейму та Сенату повинні бути засипані категоричними листами і проханнями про термінову зустріч з боку ключових політиків ЄС та послів найбільш важливих країн. Крім того, на килим місцевих МЗС і голів урядів повинні бути викликані
-

польські послы за кордоном. Це можна зробити за умов ефективного та надійного зв'язку з ними, заснованого на добре складених звітах про розвиток ситуації у Польщі. Представники посольств і міжнародних організацій повинні зустрічатися з протестувальниками. **Міжнародні санкції мають бути одним із варіантів у грі; можливо, вийде використати або створити механізм персональних санкцій проти політиків і чиновників, які порушують закон.** Орбан накладе право вето? А що заважає почати в рамках механізму захисту законності санкційну процедуру щодо Польщі і Угорщини, тим самим позбавляючи обидва уряди права голосу? Звісно, санкції (і навіть сама їх загроза) будуть використовуватися урядом як аргумент про зраду і тарговице (*Тарговицька конфедерація – символ державного зрадництва – прим. пер.*), а провладні ЗМІ почнуть ще більш люто атакувати ЄС (рух протесту має бути підготовлений відповідно до інформаційної кампанії). Однак, поляки більше, ніж Качинського, люблять субсидії ЄС, дороги і відкриті кордони. Санкції також не мають на меті покарати все населення, але – тимчасово – зірвати політику і ускладнити витрати влади, а також вдарити по її підтримці. А можливі персональні санкції вдарять тільки по політиках ПіС.

15. **Інтернет і соціальні мережі:** слід повною мірою використовувати їхній потенціал. Це інструменти, значення яких сьогодні важко переоцінити, але загалом йдеться про те ж. Це видимість, також іноземними мовами; потрапляння інформації до непереконаних і пасивних; боротьба зі шкідливими міфами, фейками і пропагандою ЗМІ на службі ПіС; отримання підтримки, в тому числі фінансової у вигляді зборів, дискредитація – культурна – членів ПіС. Ми повинні моніторити соціальні медіа і використовувати аналітичні інструменти – дуже успішні під час останньої президентської кампанії в США і брекситі в Сполученому Королівстві. Зараз вони дозволяють отримати розумне потрапляння з нашим посланням до груп і окремих осіб, особливо чутливих до нього, а також до окремих дискусій в мережі.

16. Залучені спільноти, зокрема, бізнес, місцеве самоврядування, а також усі протестувальники повинні створити **спеціальний суспільний фонд** для фінансування цих дій. Це ключовий момент! За наявності відповідних ресурсів ми зможемо майже все. Водночас необхідно забезпечити абсолютну прозорість і уникати порушень, які підірвали репутацію KOD (*Komitet Obrony Demokracji – суспільний рух – прим. пер.*).

Лозунг «Вулиця і закордон» не є заклик до зради і державного перевороту. Він має свій глибокий зміст в реаліях парламенту з домінуючою антиконституційною більшістю. Путчем у вигляді парламентського зазіхання на судову систему є дії партії ПіС. На моє глибоке переконання, це узаконює вищезазначені дії. Як громадяни ми маємо не тільки право, але й обов'язок активно протистояти беззаконню і зазіханням на підвалини нашої держави. Широкомасштабна кампанія можлива! Вона вимагає постановки чітких і відомих усім цілей і стратегій, команди залучених людей, поділу завдань і рішучості.

Ця боротьба тільки починається. Ми не знаємо, скільки вона триватиме, але ми не можемо поступитися. Можливо, рішучість вжитих заходів змусить ПіС відступити; можливо, кінець кризи настане в результаті переговорів з урядом або групою ренегатів з ПіС. Можливо, дійде до саморозпуску парламенту і дострокових виборів. Ми не ставимо під сумнів право на правління ПіС. Качинський виграв вибори і має право приймати закони, але демократичний мандат ПіС не дає йому абсолютної влади. Він може сприймати це як горезвісний «імпортівілізм», але в цьому полягає правова держава, і без цього нас не було би в ЄС.

Нещодавня парламентська лють Ярослава Качинського – це наш успіх, це не тільки оголює його справжню мотивацію, а й підриває його авторитет у власному оточенні. Імпульсивна

поведінка може привести його до подальшої втрати контролю не тільки над собою, а й над своїми колегами, що, зі свого боку, означає збільшення ймовірності вчинення ним подальших помилок. А позбавлена сильного керівництва Качинського партія ПіС розділиться на кілька фракцій, що ворогують між собою.

Рушійною силою деструкції Качинського є ненависть; давайте запропонуємо йому наше співчуття; дамо його гніву на уявні образи обернутись проти нього самого. Але перш за все – давайте співпрацювати одне з одним, діючи систематично і послідовно. Тому що шкода Польщі.

Бартош Крамек, Голова Ради Фундації «Відкритий Діалог»

Фундація «Відкритий Діалог» з 2010 року є аполітичною неурядовою організацією, яка займається захистом прав людини, верховенства права і демократії в пострадянських країнах. У 2013 р. ініціювала міжнародну кампанію за реформу Інтерполу, який використовується недемократичними державами для переслідування політичних біженців. У 2013-2014 рр. Фундацією була організована польська місія зі спостереження і підтримки громадських протестів на Майдані, налагоджена гуманітарна допомога для переселенців і підтримка для вояків, які виступають проти російської агресії. У 2014-2016 рр. у Варшаві під керівництвом Фундації працював центр допомоги для громадян України в Польщі «Український світ».